

BOEKBESPREKING

Never a Young Man. Extracts from the Letters and Journals of the Rev. William Shaw, compiled by Celia Sadler, H.A.U.M. Kaapstad, 1967. 189 pp. Prys R2-10.

Hierdie boek wat saamgestel is uit die briewe en rapporte van Rev. William Shaw is nie alleen 'n besonder interessante uitgawe nie maar dit is terselfdertyd 'n bruikbare uitbreiding van die gegewens oor die beginjare van die Metodiste Kerk in Suid-Afrika. Hierdie werk is seker, wat daardie kringe betref, 'n baanbrekende stuk werk en mens kan net hoop dat uit daardie kring meer publikasies oor die verlede van die Kerk en ampsdraers van die Kerk, die lig sal sien.

Die uittreksels uit die briewe en geskrifte van Shaw wat hier saamgevat word, word in vier onderafdelings verdeel. Die eerste deel wat die titel dra, **Settlers' Minister**, bestaan uit stukke uit die jare 1798 tot 1824. Hier gaan dit oor Shaw se jeugjare, sy bekering, sy vorming tot prediker en dan ten slotte sy besluit om sendeling te word en hoe dié besluit hom na Suid Afrika gevoer het. Dit is opvallend dat uit die beskikbare gegewens nie afgelei kan word of Shaw ooit 'n formele opleiding as predikant of as sendeling gehad het nie. Skynbaar was dit nie die geval nie. In die kringe van die Metodiste Kerk was dit buitendien nie juis 'n voorvereiste dat iemand 'n deeglike en wetenskaplike opleiding in die teologiese vakke gehad het voordat hy tot die Evangeliebediening toegelaat is nie. Tog beteken dit nié dat Shaw 'n ongeletterde of onbeskaafde mens was nie. Inteendeel, uit sy geskrifte blyk wel deeglik dat hy 'n man van kaliber was. Shaw se begeerte om sendeling te word, word gedeeltelik vervul as hy aangewys word om as predikant saam met die 1820 setlaars uit Engeland na die Oosgrens van die Kaapkolonie te emigreer. Die slotgedeelte van hierdie afdeling bevat dan gegewens oor die eerste drie jaar van Shaw se verblyf in die oostelike Kaapkolonie.

Die tweede afdeling dra die titel **The Missionary** en voer die leser tot in die jaar 1832. Hierdie gedeelte gee 'n insig in Shaw se sendingwerk, sy aanraking met die Bantoe en die manier waarop hy die evangelie, soos hy dit verstaan het, aan hulle gebring het. Dit bevat van die interessantste gegewens in die boek.

Die derde afdeling word getitel **The General Superintendent**. Dit handel oor die periode toe Shaw as „General Superintendent”

van die Wesleyaanse sending in Suid-Afrika gewerk het. Die periode 1837 tot 1856 word hierdeur gedek en is interessant in soverre dat dit nie alleen die uitgebreidheid van die Wesleyaanse sending aantoon nie maar ook die sendingbeleid hier en daar toelig. Dié periode word afgesluit met die vermelding van Shaw se finale terugkeer na Engeland.

Die slotafdeling wat die periode behandel van 1856 tot aan Shaw se dood in 1872, dra die opskrif **President of the Conference** aangesien Shaw in 1865 gekies is as hoof van die Metodiste Kerk in Engeland. Die werk word afgerond met 'n sewetal **appendices** terwyl die note by die teks agter in die boek aangegee word. Laasgenoemde 'n reëling wat 'n onnodige heen-en-weer blaaiery veroorsaak. 'n Noot by die teks behoort onderaan die betrokke bladsy te staan.

Van die **appendices** is die interessantste seker Shaw se skrywe aan die Earl of Aberdeen in 1835 in verband met die kafferoorlog wat toe net aan die oosgrens gewoed het. In hierdie skrywe laat Shaw hom ken as 'n sobere en rustige beoordeelaar van die situasie in die Kaapkolonie van daardie dae. Anders as sy sendeling-tydgenote soos Van der Kemp, Read en Phillip, verklaar Shaw hier: „I cannot perceive that true philanthropy requires me to blacken my white friends, for the purpose of making my black friends white.” (bls. 157). Dit is miskien jammer dat hierdie verstandige woord nie met groot letters in elke pastorie van 'n engelstalige predikant in Suid-Afrika aangebring kan word nie. Dit kan dan miskien beteken dat baie opgewonde Anglikane heelwat rustiger word.

Shaw se oordeel oor die Bantoe aan die oosgrens, waarmee die blanke dikwels in botsing was, is ook nogal sober „ . . . they have very indistinct notions of the rights of property, and they are fearfully reckless of the destruction of human life.” (bls. 159). Dit is, so wil dit voorkom, 'n vriendelike manier om dit te stel. Tipies van die Metodistiese opvatting is Shaw se mening dat die bekering van die Bantoe aan die oosgrens sy rooiflus sal betoel (bls. 166 en 171).

Uit Shaw se geskifte kan ook enkele verwysings na die Afrikaner van daardie dae gehaal word. Opvallend is dit dat hy, betreklik gou na sy aankoms aan die Kaap, hom daarop toelê om Nederlands te leer en dat hy ook die evangelie aan die Afrikaner wil bedien (bls. 31). Vanweë die feit egter dat Shaw ôf in die gemeenskap van die Setlaars ôf as sendeling onder die Bantoe werk, kom hy nie veel in aanraking met die Afrikaner nie en is sy verwysing na hulle maar baie bondig. Dit val hom

egter op dat hy, as predikant, met 'n besondere respek deur die Afrikaners behandel word en van sy kant is daar ook respek vir die Afrikaner (bls. 62). Waarskynlik omdat Shaw van 1832 tot 1837 in Engeland vertoef het, word daar in sy geskifte soos dit hier weergegee word, geen verwysing na die Groot Trek gevind nie. In 1848 ontmoet Shaw egter die Voortrekkers in die Vrystaatse gebied en beskryf hulle dan as „a people, ever dissatisfied with the rule of the British . . .” (bls. 105) wat seker as 'n billike beskrywing beskou kan word.

Die sendingwerk, sendingbeleid en Shaw se visie op die Bantoe en sy omgang met hulle kom ook in sy geskifte duidelik na vore. Die hele sendingbeleid, synde metodisties, is ingestel op die „winning of souls for Christ” (bls. 96) en vir daardie doel word die bekeerde Bantoe dan ook grotendeels losgemaak uit sy stamverband en in 'n westerse tipe huis op die sendingstasie opgeneem weg van sy natuurlike woonplek en stamgenote (vgl. bls. 119 en 136). Die sendelinge was dus destyds nie mense wat uitsluitlik die evangelie verkondig het nie, maar wat ook 'n westerse lewenswyse aan die Bantoe oorgedra het (vgl. o.a. bls. 126 en 130). Dat die Bantoe dit destyds ook so verstaan het, word ook duidelik uit die uitspraak van ene Chief Kama, soos weergegee op bls. 137. Opvallend is ook die wyse waarop Shaw self met die Bantoe omgegaan het. By hom is daar geen neiging om die afstand te bewaar nie en met 'n geleentheid het Shaw sy verblyf, gedurende 'n nag in 'n Bantoeestroom, as volg beskrywe: „The inmates for the night were three Englishmen, and our two native boys: one Kaffir woman, two girls, three children, four Kaffir men and five goats” (bls. 111). Dit is miskien nie so verwonderlik dat die vaders skeef na die sendeling gekyk het nie. Shaw se manier van optrede hang natuurlik óók saam met die feit dat Shaw nooit Suid-Afrika as enigste vaderland beskou het nie waar nie alleen hy nie maar ook sy kinders en kindskinders nog moet lewe nie. Suid-Afrika is vir Shaw slegs 'n gebied waar hy siele vir Christus kan wen.

Verder kan byvoorbeeld ook nog verwys word na die interessante gegewens oor die mate van apartheid wat daar destyds ook gehandhaaf is tussen die gelowiges uit die blankes en uit die nie-blankes onder die Metodiste. Die handhawing van hierdie apartheid sal waarskynlik beteken dat menige moderne Metodis hom tot in die afgrond vir hierdie baanbreker-figuur skaam.

Samevattend kan gesê word dat hierdie publikasie nie alleen besonder interessant is nie, maar ook baie waardevol is.

'n Magdom van gegewens word hier ter beskikking gestel en elkeen wat geïnteresseerd is in die verlede van ons vaderland sal met plesier en vrug hierdie werk deurlees. Sowel mev. Sadler wat die seleksiewerk gedoen het as die uitgewer verdien ons dank.

Tenslotte kan daarop gewys word dat ek 'n tweetal drukfoute kon vind in die origens uitstekend versorgde boek, nl. op bls. 114, laaste reël, en op bls. 123, tweede laaste reël.

Graag wil ek hierdie boek aanbeveel.

— A. D. Pont.

* * *

F. G. E. Nilant, Lagersdrift. Opheffingsdaad van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, N.G. Kerk-Boekhandel, Pretoria, 1966. 88 bls. Prys 90c.

Van die hand van prof. Nilant het hierdie werkie verskyn wat handel oor **Lagersdrift**, die nedersetting wat deur die N.G. Kerk in 1907 in Oos-Transvaal begin is om aan die ontredderdes uit die Driejarige-oorlog 'n heenkome te bied. Op besonder simpatieke wyse en met piëteit beskrywe prof. Nilant die geskiedenis van die nedersetting totdat dit in die vyftigerjare sy taak volbring het.

Hierdie „klein geskiedenis” wat ook noodsaaklik is binne die breëre verband van die algemene en kerklike geskiedenis het nie alleen sy plek nie maar is van besondere waarde omdat hier veel meer aandag aan besonderhede en individuele persone gegee kan word.

Graag wil ek hierdie werkie aanbeveel nie alleen vir sy intrinsieke waarde nie, maar ook as 'n voorbeeld van hoe hierdie soort geskiedskrywing gedoen moet word.

— A. D. Pont.

* * *

M. J. van Straten, As die Jare Klim, N.G. Kerk-Boekhandel, Pretoria s.j., 38 bls. Prys 28c.

Dit is die vierde druk van 'n boekie „Boodskappies vir Bejaardes” wat reeds in 1955 die eerste maal verskyn het onder die titel „Aan Oupa en Ouma”. Die trant van die boekie word duidelik uit die **Woordjie Vooraf** waar die skryfster stel: „Al die eer daarvoor kom Hom toe vir wie ek net die pen vashou sodat Hy aan u die boodskappies van sy liefde en genade kan stuur.”

Hierdie stukkies, bedoel vir die oues van dae, het 'n sterk sentimentele inslag wat soms hinderlik is veral waar op die oues van dae aangedring word om testamentêre bemakings te maak aan kerklike en ander barmhartigheidsdienste met die motivering: „ . . . ek van my geld kan bemaak om, selfs na die dood, vir U te werk, ja, miskien enigszins te vergoed vir die versuim in die lewe” (bls. 2). Hierdie soort van gedagte tesame met die loongedagte wat aan „goeie werke” vasgekoppel word, is tog volkome in stryd met die Nederlandse Geloofsbelydenis, Art. XXIV en ook die Heidelbergse Kategismus, vraag en antwoord 86. Dié stukkies wat oor die naderende dood geskrywe word maak, merkwaardig genoeg, géén melding nie van Jesus Christus die Opgestane Heer wat die grond en fondament is van ons geloof dat die dood oorwin is. Hinderlik is dan juis die beklemtoning van die gedagte dat die groot taak van die oue van dae nie die geloof in Christus en die verwagting van die opstanding uit die dode is nie, maar die noodsaaklikheid om so te lewe dat die naasbestaendes na die dood van die afgestorwene nog deur sy voorbeeld sedelik versterk sal word!

Volgens die statistiek wat verstrekkend word, is daar al 12,000 eksemplare van hierdie boekie gedruk (en versprei?). Merkwaardig.

— A. D. Pont.

* * *

H. Berkhof e.a., **Protestantse Verkenningen na „Vaticanum II”**, Boekencentrum N.V., Den Haag, 1967. 234 blz. Prys nie aangedui nie.

Voor, tydens en na die roomse Vatikaankonsilie wat nog deur die vorige pous Johannes byeengeroep is, het 'n hele stortvloed van geskryfte die teologiese wêreld oorstroom waar van alles en nog wat oor, in verband met en ten opsigte van dié Konsilie gestel, betoog en selfs geprofeteer is. Niemand wou agterbly nie en almal het 'n mening oor die saak nie net daarop nagehou nie, maar ook ylings in druk laat verskyn. Waarskynlik omdat dit dan sou getuig van „ekumeniese meeleving”.

In hierdie geskrif het ons 'n tiental artikels geskrywe deur protestantse teoloë uit Nederland. Die inisiatief vir hierdie werk het uitgegaan van die „Raad voor de Zaken van Kerk en Theologie” van die Nederlandse Hervormde Kerk. Die bedoeling van hierdie opstelle is om te besin oor die resultate van hierdie roomse konsilie sodat die „dialoog” met die roomse kerk kan voortgang hê. Aangesien dit hier nie die plek is om uit te wei oor

die opgeskroefde begrip „dialog” nie, kan liever kortliks verwys word na die inhoud van hierdie werk.

Die opstelle begin met dié van C. A. de Ridder, **Schrift en Traditie** waar hy 'n uiteensetting gee van dié begrippe in die protestantse en roomse teologie en 'n bespreking van die Konsilie-studiestuk **De divina revelazione**. By sy uiteensetting en kritiese opmerkings is dit merkwaardig dat De Ridder nie méér oog gehad het vir die feit dat daar 'n fundamentele verskil tussen protestants en rooms is ookal omdat die leerstukke rondom die Heilige Gees en die Kerk so verskillend geplaas en verdiskonteer word.

Hierdie artikel word gevolg deur dié van G. Sevenster, **Vroeg-katholicisme en de eenheid van het Nieuwe Testament** en dan een van A. F. N. Lekkerkerker, **Rechtvaardiging**. Laasgenoemde 'n uitstekende artikel wat die waarde van hierdie reeks opstelle verhoog. Lekkerkerker behandel hier ook in besonderhede die interpretasie van die Roose teoloog Küng van die besluite van die Konsilie van Trente in hierdie verband. Hierdie artikel wat 'n hele aantal interessante punte na vore haal en opklaar moet as 'n besondere bydrae gereken word. Hierop volg die artikel van G. E. Meuleman, **Natuur en Genade** op sy beurt gevolg deur die eerste van twee artikels van H. Berkhof getitel **De Kerk**. Hier word die roomse ekklesiologie behandel en ook dié van die Konsilie-studiestuk **De Ecclesia**. Dan volg die artikel van A. J. Bronkhorst, **Het Ambt**, wat 'n uitvoerige uiteensetting van die roomse ampsleer is en kry mens hier 'n beeld van die gedagtes wat in die roomse kerk op hierdie punt uitgespreek word. W. F. Golterman, **Eucharistie en Offer**, se artikel word gevolg deur dié van H. Jonker, **De erediens** wat die moontlikhede van 'n gesprek op hierdie punt tussen die roomse en protestantse kerke ondersoek en in die proses op die verskille en ooreenkomste wys. Die tweede artikel van H. Berkhof, **Verzoening en Voltooing** behandel die wyse waarop die roomse kerk en die Wêreldraad van Kerke die vraagstuk **Kerk en Wêreld** benader en hanteer. Merkwaardig is die waardering wat by Berkhof aangetref word vir die Wêreldberaad wat in 1966 in Genève gehou is oor **Church and Society**. Die aantal opstelle word afgesluit deur die van C. J. Dippel, **De Kerk in de wêreld**.

Oor die algemeen is die artikels die moeite werd om te lees en oor na te dink terwyl die artikels ook 'n groot hoeveelheid gewens bevat wat interessant en belangrik is.

Hier en daar val dit andermaal op hoe gesteld Nederlandse skrywers daarop is om Franse, Duitse of Engelse woorde òf te ver-nederlands òf netso oor te neem om sodoende 'n poging aan te wend om 'n duideliker seggingskrag aan die betoog te gee. So sien Dippel (bls. 230) die grootste eis van ons tyd wat aan die gemeente gestel moet word: **Training en alertheid** (lg. woordjie is dan „gemaak” van die engelse woordjie **alert** wat wakker/waaksaam/op die hoede beteken). Waarom kan daar nie gesoek word na 'n eie, nederlandsse woord wat dieselfde saak netsogoed indien nie beter nie kan stel? Maar in nederlands word die begrip **wa-wyd wakker** natuurlik nie geken nie. Tog sê dit, juis in hierdie verband, eindeloos méér as die engelse **alert**.

Uiteindelik dink ek dat die boek die moeite werd is. Hoewel die tweede artikel van Berkhof en dié van Dippel heeltemal geskrywe is in die idioom van die Wêreldraad van Kerke. Maar dié artikels is juis so interessant omdat daar gesien kan word hoe vanuit 'n puur-sosialistiese voorveronderstelling „teologie” bedrywe word.

— A. D. Pont.